

Feljton

Haški tribunal:
političko tijelo ili
nepristrasni sud (3)

Strah od III svjetskog rata na Balkanu

Na raspirivanju mitova bio je utemeljen strah svijeta • Srbija više doprinijela priznanju Hrvatske, nego lobiranje Kohla

Uvođenje embarga na oružje bivšoj Jugoslaviji u početku konflikta bilo je opravdano time da ne "treba dolijevati ulje na vatru", te da treba izbjeći situaciju u kojoj su stanovnici ovog dijela Evrope, vjerovalo se, po prirodi bili "zapaljivi".

Priredile: Džejna
HASANBEGOVIĆ i
Aldijana OMERAGIĆ

Mit o starim mržnjama i povezivanje krize sa Drugim svjetskim ratom, zbog kojih svijet i nije baš sasvim shvatao šta se na Balkanu događa, stvorila je teoriju o mogućem širem balkanskom konfliktu. Uticajna osnova za strahove svijeta bio je rad generala sir **Johna Hacketta**, koji je u špekulantskoj analizi vjerovatnijih uzroka trećeg svjetskog rata kao početnu njegovu tačku identificirao Balkan.

Kasno "paljenje" elita

Ipak, to nije podstaklo Evropsku zajednicu (EZ) na drugu akciju, osim da osigura posredovanje i humanitarnu podršku. Iz te je vizije uloge Evropske zajednice u jugoslovenskoj krizi nastao UNPROFOR, koji je trebao stabilizirati situaciju na terenu i omogućiti dostavu humanitarne pomoći. Čekajući, pritom, na ishod diplomatije koja je trebala riješiti ponovno otvoreno "istočno pitanje".

No, što je, zapravo, prema sudu *Inicijative naučnika* promijenilo ovaj stav? Istraživači smatraju da je efikasna međunarodna akcija na Balkanu postala moguća nakon što su značajne elite liberaldemokratskih država postale motivisane da se pozabave jugoslovenskim pitanjem.

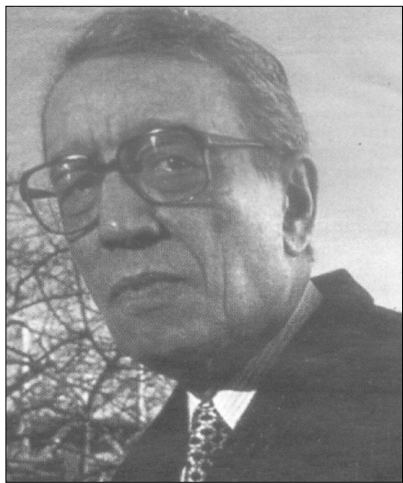
U historijskom pregledu "o politici sudova za ratne zločine" **Gary Bass** je primijetio da će "liberalne države najvjerovatnije podržati sud za ratne zločine ako je njima razbiješljena javnost, a ne sama elita".

Elite u liberaldemokratskim državama su bile spore u tome da se "razbiješne razvojem rata u Jugoslaviji", a pritisak za stvaranje Tribunala najprije je došao od pojedinaca, koji su djelovali van vlada i država, naročito od štampe".

Tri su važna događaja, prema sudu *Inicijative naučnika*, uticala da se skrene pažnja javnosti na balkansku situaciju. Naprije, opsada Vukovara. Potom napad na Dubrovnik i intervju **Johna Burnsa** sa samopriznatim ratnim zločincem **Borislavom Herakom**.

"Prije ovih događaja Beograd je uveliko pobjeđivao u medijskom ratu. Nakon ovih događaja, ipak, postalo je jasno da je zapadno javno mnijenje imalo malo razumijevanja za **Miloševićev** režim", konstatira *Inicijativa*.

"Doček", koji je stranim dopisnicima pružila jugoslovenska armija u ruševinama Vukovara, bio je bizaran, dok je, sa druge strane, "konvoj nade" koji je **Stipe Mesić** poveo u opkoljeni Dubrovnik bio genijalan medijski potez.

Butros Butros Gali

Intervju, pak, sa Herakom imao je dodatnu moć. **Mihailo Crnobornja** je opisao na ovaj način:

"Srbija je pomogla svojim neprijateljima doprinoseći svom lošem imidžu. Srbi su razaranjem Vukovara i bombardovanjem Dubrovnika, ustvari, mnogo više doprinijeli priznavanju Hrvatske, nego što je to učinio politički pritisak njemačkog kancelara **Kohla** ili ministra za inostrane poslove **Genschera**".

U to vrijeme potencijalni mehanizam za rješavanje međudržavnih sporova postojao u Međunarodnom sudu pravde (ICJ), ali Jugoslavija, ne samo da nije potpisala protokol o ICJ nego je i nadležnost ovog suda bila ograničena.

Zato je augusta 1991. Evropska zajednica odlučila kreirati ad-hoc mehanizam za rješavanje sporova

između yu-republika. Arbitražna komisija, koju je vodio francuski pravni stručnjak **Robert Badinter** imala je široke i nejasne ovlasti i njena prva ocjena da je SFRJ bila u procesu raspuštanja, koje je zapravo bilo odgovor na pitanje priznavanja republika, otvorilo je polemike u Evropi.

Posmrtno zvono

"Kako bilo, tokom zime i ranog proljeća 1992. godine postalo je jasno da očekivanja da Evropljani mogu efikasno voditi međunarodni odgovor na krizu nisu više bila uvjerljiva", piše *Inicijativa naučnika*.

I dodaje:

"Posmrtno zvono evropske uloge,

Tadeusz Mazowiecki

kao nosioca glavne odgovornosti je bio sukob oko priznavanja Slovenije i Hrvatske, u kojem je postalo jasno da različite evropske države imaju suprotstavljena stajališta o tome."

Samo nekoliko mjeseci ranije Vijeće sigurnosti UN tražilo je izvještaj o izvodljivosti osnivanja mirovnih snaga za Jugoslaviju, a na čelu se ove institucije umjesto **Pereza de Cuellara**, pozatog po opreznosti i posvećenosti ekonomskim sankcijama, sada našao **Boutros Boutros Ghali**. Tim je UN postao voditelj diplomatske inicijative u potrazi za rješanjem yu-krize.

Indiferentnost svjetske javnosti, ipak, spram dešavanja na Balkanu, prije svega u BiH, prekinuli su izvještaji **Roya Gutmana**, **Penny Marshall**, **Eda Vuillamya**, **Johna Burnsa** i **Maggie O'Kane**, te **Jeana Hatzfelda** i **Yvesa Hellera**, koji su otkrili zatvoreničke logore u BiH.

Nakon sličnih upozorenja o tome šta se događa u BiH, ne samo novinar nego i nevladinih organizacija, primjerice *Human Rights Watcha*, ali i prvog izvještaja specijalnog komesara za ljudska prava **Tadeusza Mazowieckija**, iz augusta 1992. vlade svijeta više se nisu mogle skrivati iza neznanja.

NA DANAŠNJI DAN

1635. - Osnovana Francuska akademija, jedna od najčuvenijih u Evropi. Akademiju je osnovao kardinal **Rišelje**, ministar kralja **Luja XIII**.

1860. - Rođen ruski pisac **Anton Pavlovič Čehov**, jedan od najistaknutijih predstavnika novelističkog žanra u ruskoj i svjetskoj književnosti. Kao dramski pisac, smatra se nenadmašnim majstom atmosfere i dijaloga, a njegove drame *Galeb*, *Tri sestre* i *Višnjevi sad* i danas su na repertoarima svjetskih pozorišta.

Anton Pavlovič

1872. - Rođen **Goce Delčev**, vođa nacionalno-revolucionarnog pokreta u Makedoniji s kraja 19. i početka 20. vijeka. Poginuo je u borbi s Turcima u maju 1903. godine.

1886. - Njemački inženjer **Karl Benc** patentirao prvi uspješan automobil na benzin.

1889. - Austrougarski princ prestolonasljednik **Rudolf**, jedini sin **Franca Josifa I**, nađen mrtav zajedno s ljubavnicom **Marijom Veherom** u dvorcu *Majering* kraj Beča.

1896. - Američki ljekar **Emil Grab** prvi upotrijebio terapiju zračenjem u liječenju raka pluća, primijenivši je u Čikagu na pacijentkinji **Rouz Li**.

1916. - Nijemci u Prvom svjetskom ratu prvi put bombardirali Pariz iz cepelina.

1934. - Rođen pisac **Branko Miljković**, koji se prvom zbirkom pjesama *Uzalud je budim* (1957) uvrstio među značajne srpske liričare druge polovine 20. vijeka (*Porijeklo nade*, *Vatra i ništa*, *Smrcu protiv smrti* - napisao zajedno s **Blažom Šćepanovićem**). Izvršio je samoubistvo 1961. godine.

1959. - Danski putnički brod *Hans Hedtoft* udario, ploveći pored obala Grenlanda, u ledeni brijeg i potonuo. Život je izgubilo 95 ljudi.

Ulrike Majer

1994. - Austrijanka **Ulrike Majer**, dvostruka svjetska prvakinja u smučanju, umrla od povreda zadobijenih prilikom pada u takmičenju u spustu za Svjetski kup.

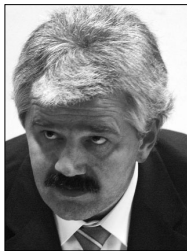
2001. - Okončano konstituiranje Zastupničkog doma Parlamenta BiH u novom sazivu.

2001. - U Sen Tropeu (St. Tropes), na Azurnoj obali, u 91. godini umro istaknuti francuski pozorišni i filmski glumac **Žan-Pjer Omon**. Bio je jedan od rijetkih francuskih glumaca koji je napravio karijeru i u Holivudu (*Američka noć*, *Mačka i miš*).

2002. - Ministri vanjskih poslova BiH i Turske **Zlatko Lagumdžija** i **Ismail Džem** potpisali u Sarajevu sporazum o saradnji u oblasti kulture, obrazovanja i sporta. Također su razmijenjene zvanične note o ratifikaciji sporazuma o unapređenju i zaštiti stranih investicija.

2002. - Predsjednik SAD **Džordž Buš** izjavio pred Kongresom SAD da počinje rat protiv terorizma i upozorio da "osovina zla, koju čine Iran, Irak i Sjeverna Koreja, prijete miru u svijetu".

2004. - Bivši zapovjednik Hrvatskog vijeća obrane (HVO) **Ivica Rajić**, kojeg je Haški tribunal optužio za ratne zločine počinjene nad Bošnjacima u području Vareša, izjasnio se da nije kriv po svih deset tačaka izmijenjene optužnice. Rajić (46), poznat i kao **Viktor Andrić**, optužen je da je, kao zapovjednik Druge operativne skupine HVO, 23.

oktobra 1993. godine naredio napad na civile bošnjačkog sela Stupni Do kod Vareša, u kojem je ubijeno najmanje 37 osoba, žene su seksualno zlostavljane, a selo je razoreno. Tereti se i za brojna druga zlodjela Prvu optužnicu protiv Rajića ICTY je podigao još 29. augusta 1995. godine, a uhapšen je gotovo osam godina kasnije, 5. aprila 2003. godine u Splitu, a u Hag je izručen 24. juna.

2005. - Umro **Efraim Kišon** (81), Jevrejin koji je preživio holokaust i postao jedan od najpoznatijih i najprevođenijih izraelskih pisaca. Među najpoznatijim knjigama su: *Nije fer*, *Davide*, *Kita boli more*, *Jabuka je svemu kriva*, *Knjiga za poreske obvesnike*, *Kod kuće je najgore* i *Pomozite svijetu na svoju štetu*.

(Onasa)

Neisporučeno pismo

Jonathan Eyal primijetio je da je "sve što je uslijedilo tokom druge polovine 1992. bilo pod uticajem razmatranja kako smiriti javno mnijenje, ograničiti kaljanje časti evropskih institucija i nekih vlada, spriječiti bilo koje dalje konfrontacije unutar EZ i smanjiti borbe na

Balkanu". Jedan je takav pokušaj smirivanja bio Vens - Ovenov plan, koji su, kako navodi *Inicijativa*, predstavnici secesionista bosanskih Hrvata i bosanska Vlada brzo potpisali, no postalo je jasno da će plan ostati "neisporučeno pismo" jer ga nisu željeli prihvatiti Srbi.